

*Тогобицька В. Д., докторант навчально-науково-виробничого центру
Національного університету цивільного захисту України*

ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА: ВИКЛИКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

DIGITAL ECONOMY: CHALLENGES AND PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF UKRAINE

Статтю присвячено дослідженню управління людськими ресурсами в цифровій економіці та прогнозуванню потреби у кваліфікованих кадрах в Україні.

За результатами комплексного дослідження зроблено висновок, що цифровізація української економіки ставить працівників та роботодавців перед необхідністю адаптації до нових умов. Широко поширена цифровізація цілих секторів економіки незабаром призведе до часткової, а в деяких областях повній заміні людської праці машинною. Щоб не залишитися незатребуваним на ринку праці, населення країни має бути готовим до підвищених вимог, які диктує цифрова економіка.

В даний час цифрові підходи і технології в сфері державного управління знаходяться на етапі активного розвитку. Впровадження цифрових технологій на основі якісних наукових положень та концепцій за умови оптимізації ризиків і вирішення фінансових проблем створює базові передумови для переходу до якісно-нової моделі суспільного розвитку, більш відповідної глобальним викликам розвитку української економіки.

Акцентовано увагу на тому, що розвиток цифрової економіки характеризується системними змінами в сфері державного управління, що призводить до виникнення протиріч у взаємодії нових і діючих інститутів,

загострення фундаментальних ризиків, пов'язаних з неефективністю раніше проведених інституціональних реформ, що мають стратегічний характер і впливають на розподіл завдань і вибір інституційних принципів цифровізації економіки. Відтак, в даний час цифрові підходи і технології в сфері державного управління знаходяться на етапі активного розвитку. Впровадження цифрових технологій на основі якісних наукових положень та концепцій за умови оптимізації ризиків і вирішення фінансових проблем створює базові передумови для переходу до якісно-нової моделі суспільного розвитку, більш відповідної глобальним викликам розвитку української економіки.

Ключові слова: *державне управління, цифрова економіка, механізми державного управління, цифрова трансформація.*

The article is devoted to the study of human resource management in the digital economy and forecasting the need for qualified personnel in Ukraine.

According to the results of a comprehensive study, it was concluded that digitalization of the Ukrainian economy puts workers and employers before the need to adapt to new conditions. Widespread digitalization of entire sectors of the economy will soon lead to a partial and in some areas a complete replacement of human labor with machine. In order not to remain unclaimed in the labor market, the population of the country must be prepared for the increased requirements dictated by the digital economy.

Currently, digital approaches and technologies in the field of public administration are at the stage of active development. Implementation of digital technologies on the basis of high-quality scientific provisions and concepts, provided that risks are optimized and financial problems are solved creates basic prerequisites for the transition to a qualitatively new model of social development, more corresponding to the global challenges of the Development of the Ukrainian Economy.

Emphasis is placed on the fact that the development of the digital economy is

characterized by systemic changes in public administration, which leads to contradictions in the interaction of new and existing institutions, exacerbation of fundamental risks associated with the ineffectiveness of previous institutional reforms that are strategic and affect distribution of tasks and choice of institutional principles of digitalization of the economy. Therefore, digital approaches and technologies in the field of public administration are currently at the stage of active development. Introduction of digital technologies on the basis of qualitative scientific positions and concepts on condition of optimization of risks and the decision of financial problems creates basic preconditions for transition to qualitatively new model of social development more corresponding to global challenges of development of the Ukrainian economy.

Keywords: *public administration, digital economy, mechanisms of public administration, digital transformation.*

Постановка проблеми. Сучасні умови, що характеризуються глобалізацією, приводять до дедалі більшої технологічності світу. Продуктом цього є розвиток електронної та цифрової економіки.

У зв'язку з цим формування цифрової економіки – це найголовніша умова економічного зростання державної економіки. У багатьох країнах уряди докладають значних зусиль для розвитку цифрової економіки, застосовуючи її переваги для відповіді на ключові виклики сучасності, такі як зниження рівня безробіття, боротьба з бідністю, деградація навколишнього середовища.

У сучасних національних цифрових стратегіях вже неможливо обійтися без звернення до основних проблем розвитку економіки, питанням підвищення зайнятості населення, необхідності формування ефективного суспільного сектора без створення інноваційних підприємств.

Незважаючи на те, що вплив розвитку цифрових технологій на трансформування соціально-економічних систем цілком зрозуміло, багато аспектів насправді залишаються маловивченими.

Відтак, одним із таких аспектів постає питання управління людськими ресурсами в цифровій економіці та прогнозування потреби у кваліфікованих кадрах в Україні.

Огляд останніх досліджень і публікацій. В науковому середовищі теоретичні та прикладні засади та аспекти предмету дослідження досить часто привертали увагу вітчизняних та закордонних вчених різних наукових сфер, зокрема адміністративістів, правників, філософів, управлінців, які були направлені на дослідження інститутів електронної демократії та електронного врядування такими авторами як І. Арістова, В. Бабаєв, В. Дрешпак, О. Орлов, В. Биркович, В. Дрешпак, Н. Грицяк, О. Кабанець, О. Карпенко, П. Клімушин, В. Куйбіда, І. Лопушинський, В. Наместнік, А. Семенченко, С. Соловійов, С. Чукут та інші. Водночас проблематика визначення управління людськими ресурсами в цифровій економіці ще не отримала належного теоретико-прикладного обґрунтування та дослідження.

Внаслідок чого **метою** даної статті є обґрунтування управління людськими ресурсами в цифровій економіці та прогнозування потреби у кваліфікованих кадрах.

Виклад основного матеріалу. На думку вітчизняних та зарубіжних учених, сутність управління людськими ресурсами у тому, що люди розглядаються як основна конкурентна перевага організації, яку необхідно розвивати, мотивувати та стимулювати для досягнення стратегічних цілей. На даний час більшість українських організацій підтримуються сучасними «людськими» концепціями, проте вони мають декларативний характер. Як правило, функції управління персоналом зосереджені між різними структурними підрозділами, що не дозволяє здійснювати комплекс заходів, що гарантують якість роботи з працівниками на всіх рівнях та на всіх етапах діяльності [1, с. 74-75].

Цифрові технології, програми та продукти (послуги), роботизоване обладнання, електронна інфраструктура, сучасні інформаційні системи та інші науково-технічні досягнення є “мертвими” речовинами без участі

людини, що дає очевидну вирішальну роль працівників в успіху в бізнесі, і дозволяє виділити людські ресурси як ключові ланки у сучасній компанії [3, с. 106].

На даний час кількість підготовлених кадрів та відповідність освітніх програм не відповідають вимогам цифрової економіки. Існує серйозна нестача кадрів в освітньому процесі на всіх рівнях освіти: загальному, професійному та додатковому. У зв'язку з цим основними завданнями, що пов'язані з персоналом та освітою, є:

- створення ключових умов для підготовки кадрів цифрової економіки;
- удосконалення системи освіти, яка має забезпечити цифрову економіку компетентними, висококваліфікованими кадрами;
- ринок праці, який має спиратися на вимоги цифрової економіки;
- створення системи мотивації щодо освоєння необхідних компетенцій та участі кадрів у розвитку цифрової економіки України [2, с. 25].

Основою для розвитку ринку праці кваліфікованих кадрів у цифровій економіці має стати зростаюча роль компетенцій в оцінці персоналу та вирішення багатьох проблем загальної, професійної та додаткової освіти. Зупинимось докладніше на завданнях у кожному з цих двох напрямів. Щодо траєкторії розвитку компетенцій, то, насамперед, необхідно розробити нову модель компетенцій, тестування та оцінку незалежними експертами не тільки українських, а й висококваліфікованих зарубіжних спеціалістів. У таких умовах зростає роль розробки індивідуального профілю компетенцій та траєкторій їх розвитку. Не менш важливі зростаючі вимоги до базових компетенцій цифрової економіки для кожного рівня освіти усіх випускників та студентів загальноосвітньої системи, а також до професійної та додаткової освіти. Збільшується об'єктивна потреба кожної освітньої організації у створенні профілю компетенцій для окремого учня з фіксованою траєкторією особистісного розвитку. Велике значення у підготовці кваліфікованих кадрів для цифрової економіки має створення системи раннього виявлення, підтримки та супроводу високо

мотивованих та талановитих студентів на основі профілю компетенцій та траєкторій особистісного розвитку в галузі загальної освіти. Динаміка траєкторій особистісного розвитку має стати основою для присвоєння рейтингів освітнім програмам. У системі професійної освіти необхідно створювати комфортні умови для залучення діючих працівників ІТ-індустрії для викладання навчальних дисциплін з інформаційних технологій.

Велике значення у системі підготовки кваліфікованих спеціалістів для цифрової економіки має система додаткової освіти. У зв'язку з цим слід розробити програми для забезпечення «цифрової грамотності» для всіх вікових груп населення, включаючи людей з обмеженими можливостями. Такі програми можуть бути реалізовані через систему підвищення кваліфікації, професійної перепідготовки та безперервного професійного розвитку [4, с. 128].

Цифровізація української економіки ставить працівників та роботодавців перед необхідністю адаптації до нових умов. Широко поширена цифровізація цілих секторів економіки незабаром призведе до часткової, а в деяких областях повній заміні людської праці машинною. Щоб не залишитися незатребуваним на ринку праці, населення країни має бути готовим до підвищених вимог, які диктує цифрова економіка. Сучасні працівники не повинні сприймати знання та навички як щось стійке.

Сьогодні важко сказати, які професії будуть актуальні через 10 років, а які професії повністю зникнуть. Однак можна припустити, які компетенції будуть потрібні на майбутньому ринку праці. Компетенціями XXI століття будуть: критичне та творче мислення, ініціативність та відповідальність, адаптивність, гнучкість, інновації, підприємливість, емоційний інтелект.

Висновки. Таким чином, можна зробити висновок, що проблема оволодіння працівниками відповідними навичками та знаннями в області інформаційних технологій є досить гострою нині. Все більше громадян

України усвідомлюють потребу у володінні цифровими компетенціями. Для вирішення означеної проблеми необхідно провести вдосконалення системи освіти, яка забезпечуватиме цифрову економіку кваліфікованими кадрами.

Більше того, інформація стає рушійною силою економіки, від того, наскільки добре система управління людськими ресурсами інтегрується в алгоритм цифрової економіки, залежить формування нової економічної структури країни. Складність технологій та систем буде зростати з року в рік, тому вимоги до трудових ресурсів, що пов'язані з діяльністю суб'єктів господарювання, також будуть збільшуватись, додаючи нові параметри, які слід враховувати при ухваленні управлінських рішень. Ключовим фактором забезпечення афективної керованості та людськими ресурсами у високонкументній та транскордонній цифровій економіці є забезпечення безперервного розвитку працівників бізнес-структур.

Підсумовуючи, варто відзначити, що розвиток цифрової економіки в Україні вимагає комплексу мір на поліпшення кожної сфери суспільства в рівних обсягах, оскільки вони взаємопов'язані. Чим швидше буде проведена їх модернізація, тим успішнішим буде процес цифровізації.

Список використаних джерел:

1. Бодров В. Г. Державне управління у фінансово-економічній сфері : навч.-метод. матеріали. Київ : НАДУ, 2013. 88 с.
2. Авер'янов В. Б. Державне управління в Україні : навч. посібник. Київ : Юрінком Інтер, 1998. 350 с.
3. Коляденко С. В. Цифровая экономика: предпосылки и этапы становления. *Экономика. Финансы. Менеджмент*. 2016. № 6. С. 106-107.
4. Помаза-Помаренко А. Л. Механізм державного управління безпекою соціально-економічних систем регіонів. *Інвестиції: практика та досвід. Державне управління*. № 6/2015. С. 128-131.

References

1. Bodrov, V. G. Public administration in the financial and economic sphere: teaching method [Derzhavne upravlinnja u finansovo-ekonomichnij sferi : navch.-metod. materiali]. Kyiv, 2013. Print.
2. Aver'janov, V. B. Public administration in Ukraine: textbook [Derzhavne upravlinnja v Ukraïni : navch. Posibnik]. Kyiv, 1998. Print.
3. Koljadenko, S. V. "Digital economy: prerequisites and stages of formation [Cifrovaja jekonomika: predposylki i jetapy stanovlenija] ". Jekonomika. Finansy. Menedzhment. (6). (2016): 106-107.
4. Pomaza-Pomarenko, A. L. "Mechanism of state management of security of socio-economic systems of regions [Mehanizm derzhavnogo upravlinnja bezpekoju social'no-ekonomichnih sistem regioniv] ". Investments: practice and experience. Governance. (6). (2015): 128-131.